

RAPPORT OM PRØVEFISKE ETTER HUMMER I NORDLAND FYLKE I 1964 OG 1965

Av
KAARE R. GUNDERSEN

Fiskeridirektoratets Havforskningsinstitutt

INNLEDNING

Vår europeiske hummer (*Homarus vulgaris*) er ved nordgrensen av sitt utbredelsesområde i Norge. Langs Skagerakkysten, på Vestlandet og i Møre og Romsdal er den vanlig, men avtar så raskt i mengde nordover, og nord for Lofoten er det bare gjort enkelte spredte funn.

Gjennomsnittlig oppfisket kvantum hummer pr. år for hele landet var i tiårsperioden 1950—1960 ca. 743 tonn. Nord-Trøndelag fylke hadde i samme tidsrom et årlig gjennomsnittsutbytte på 5 tonn, mens tilsvarende tall for Nordland fylke var 1,5 tonn, altså bare 2 promille av det årlige gjennomsnitt i hele landet i en tiårsperiode.

Fra tid til annen er der kommet forslag om prøvefiske etter hummer i Nordland. Det har ofte hatt sammenheng med at fiskere har fått hummer på garn, og de har derfor vært av den mening at det var mer hummer til stede som en kunne fiske med teiner.

For å få nærmere rede på hummerforekomstene i Nordland ble det utført prøvefiske i juni—juli 1964 og juni—august 1965.

Prøvefisket og innsamlingen av materialet ble utført av stud. real. Ivar Steine og fiskeriasistent Malvin Indrevær.

FANGSTREDSKAPER

Redskapene under prøvefisket i 1964 besto av 28 såkalte «Haugesundsteiner». Teinen er sylindereformet med to «kalver» på oversiden, og dette er den vanlige teinetype på Vestlandet. Derne hadde en 11 såkalte «Måløyteiner». Disse er tønneformet med «kalven» på toppen, og en brukte en spesiell type laget av plast. Enn videre hadde en med 10 torskeruser og 6 trollgarn.

I 1965 besto redskapene av 19 «Haugesundsteiner» med «kalvene» på oversiden, 10 «Haugesundsteiner» med «kalvene» i enden og 10 «Måløyteiner», dessuten ble der brukt 4 torskeruser og 5 trollgarn. Enn videre ble en teinetype som vanligvis brukes til krabbefiske i Skibbåtsvær prøvet. Den viste seg å stå på høyde med vanlige hummerteiner.

RESULTATER

Resultatene av prøvefisket i 1964 og 1965 er fremstillet i henholdsvis tabell 1 og tabell 2. I tabellenes anmerkninger er tatt med litt om bunnforholdene og en del opplysninger en har fått av lokalkjente fiskere.

Fisket i 1964 foregikk i de ytre distrikter fra Skibbåtsvær og nordover til Støtt og i Tysfjord. Bunnypen på de undersøkte stedene i de ytre distriktene var sandbunn over store områder, som ikke er særlig bra hummerterreng. Forekomstene av hummer var heller ikke av noen betydning.

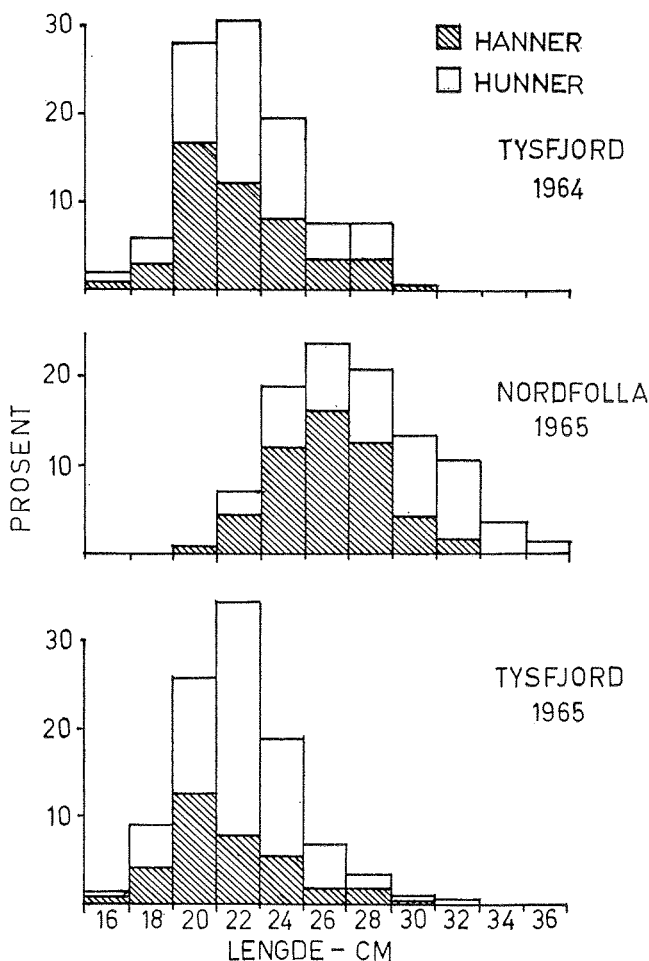

Fig. 1. Den prosentvise lengdefordeling av hummer i Tysfjord og Nordfolla.

Tabell 1. *Prøvefiske etter hummer i Nord-Norge 1964. Redskaper og fangst er angitt i stk.*

Lokalitet	Dato	Teiner	Fangst	Ruser	Fangst	Garn	Fangst	Anmerkning
Øksningan	17/6-64	39	0	2	0	2	0	Bunnforholdene ikke gode, noen få steder med ur. Hjemmefiskere fikk av og til hummer i krabbeteiner om høsten.
Øksningan	18/6-64	39	0	2	0	2	0	Ikke gode bunnforhold for hummer, sporadisk fangst av hummer om høsten i krabbeteiner.
Seløy	19/6-64	39	0	2	0	2	0	
Seløy	20/6-64	39	0	2	0	2	0	Bedre bunnforhold enn i Seløy, en del hummer fåes i krabbeteiner om høsten.
Seløy	21/6-64	39	0	2	0	2	0	
Skibbåtsvær	23/6-64	39	2	4	0	2	0	
Skibbåtsvær	24/6-64	39	3	4	0	2	0	Ikke bunnforhold for hummer, mye flat sandbunn, fiskere kjenner ikke til hummerforekomster.
Skibbåtsvær	25/6-64	34	3			2	0	
Skibbåtsvær	26/6-64	34	4	4	0	2	0	
Flatvær	30/6-64	34	0			2	0	
Flatvær	1/7-64	34	0			2	0	Noenlunde hummerterreng bare et sted på vestsiden av Svenningen. Hummer fåes av og til i krabbeteiner om høsten.
Støtt	2/7-64	34	0	4	0	2	0	
Haukøy—Tysfjord	5/7-64	34	6	4	0	2	0	Godt hummerterreng med steinurer og tare og varierende dybdeforhold.
Haukøy	6/7-64	34	13	4	0	2	0	Max. 4 hummer i en teine. Hummeren gikk meget grunt, teinene stod tildels tørre ved fjære sjø.
Haukøy	7/7-64	34	24	4	0	2	2	
Haukøy	8/7-64	34	31	2	0	2	2	Max. 6 hummer i en teine.
Haukøy	9/7-64	34	18	4	4	2	0	Max. 4 hummer i en teine. Bunnforholdene like gode som ved Haukøy.
Raanaa—Grunnfj.	10/7-64	34	15	4	0	2	0	
Raanaa	11/7-64	34	13			2	0	3 stk. i en teine.
Raanaa	13/7-64	34	22	4	0			3 stk. i en teine.
Ørnes—Mannfjord	14/7-64	34	20			2	1	3 stk. i en teine. Gode bunnforhold, steinur, tare og tang.
Ørnes—Mannfjord	15/7-64	34	40			2	5	Max. 3 i to teiner.
Ørnes—Mannfjord	16/7-64	34	29			2	0	Max. 3 i en teine
Skibbåtsvær	21/7-64	25	2			2	0	
Skibbåtsvær	22/7-64	28	6					

I Tysfjord derimot var det meget godt hummerterreng med steinurer og tare i varierende dybde og fangstene her må også betegnes som gode med bortimot en hummer pr. teine.

I 1965 var det meningen å se nærmere på fjordene nord for Bodø, herunder Sør- og Nord-Folla og Sagfjorden. Forsøkene i Sør-Folla ga ingen fangst mens det derimot i Nord-Folla var en del forekomster.

Bunnforholdene var her gode på lange strekninger. Særlig på strekningen Hopen—Storevik—Bjørsvik var forholdene gode og her fikk en også bra med hummer.

I Sagfjorden var det ikke gode bunnforhold og folk kjente ikke til hummerfangster her. Et forsøk var uten resultat.

Også i 1965 ble det fisket i Tysfjord og resultatene ble omtrent de samme som året før.

Samtlige hummer som ble fisket ble merket og satt ut igjen, dessuten ble de målt og veiet samt undersøkt med hensyn til utrogn.

Resultatene av lengdemålingene er fremstillet i fig. 1. Dyrene er her samlet i grupper med intervaller på 2 cm, gruppen 16/17 inneholder alle dyr fra og med 16.0 cm til og med 17.9 cm, gruppen

Tabell 2. Prøvefiske etter hummer i Nord-Norge 1965. Redskaper og fangst er angitt i stk.

Lokalitet	Dato	Teiner	Fangst	Rusc	Fangst	Garn	Fangst	Anmerkning
Skibbåtsvær	29/6—65	10	0					
Skibbåtsvær	30/6—65	24	4	2	0			
Storevik—Sørfolla . .	2/7—65	17	0					Fiskere kjente ikke til hummer her, tilsynelatende ikke gode forhold for hummer.
Ura—Sørfolla	3/7—65	21	0			2	0	Bunnforhold ikke gode, store områder med sand og leire.
Stavfjorden	5/7—65	34	4			2	0	Forholdsvis gode bunnforhold med ur og stein.
Stavfjorden	6/7—65	34	14	2	0	2	0	
Mørsvika—Hopen	7/7—65	36	3			2	0	Gode bunnforhold med ur, tang og tare.
Hopsneset—								
Djupsvika	8/7—65	36	10			2	0	Gode bunnforhold.
Storvika—Bjørsvik	9/7—65	36	28					Gode bunnforhold. Max. 2 i en.
Storvika—Bjørsvik	14/7—65	44	38	2	2	2	4	3 i en teine.
Storvika—Bjørsvik	15/7—65	44	34	2	5	2	1	Max. 5 i en teine.
Straumfjord	17/7—65	15	0					Bunnforholdene så ut til å være gode like opp i fjæra, men like utenfor var det meget sandbunn. Fjorden ikke særlig dyp. Fiskere kjente ikke til fangst av hummer.
Haukøy—Tysfjord	19/7—65	10	3					
Teistbergvika—								
Stefjord	20/7—65	20	26					Meget gode bunnforhold.
Tømmeråsnes—T.ås	20/7—65	24						
Haukøy—T.ås	21/7—65	40	24	2	1			Max. 4 i en.
Haukøy—T.ås	22/7—65	38	38			2	0	
Ørnes—Mannfjord	23/7—65	37	27	2	0	2	0	
Ørnes—Mannfjord	24/7—65	37	49					Max. 5 i en.
Ørnes—Mannfjord	26/7—65	41	48					
Ørnes—Mannfjord	27/7—65	41	46	2	3			Max. 4 i to teiner.
Nordbukt	28/7—65	28	5	2	0	2	0	
Nordbukt	29/7—65	35	7			2	0	Gode bunnforhold. Steinur, tang — tare.
Nordbukt	30/7—65	37	5			2	0	
Austnesfjorden	2/8—65	27	0					Bunnforholdene så ut til å være gode. En fisker hadde bare fått en hummer i alle de år han hadde fisket med garn.

18/19 alle fra 18.0—19.9 cm osv. Fangstene fra Tysfjord er holdt for seg og fangstene fra alle andre lokaliteter slått sammen. De aller vesentligste av disse er fra Nord-Folla.

Det fremgår tydelig av figuren at det er vesentlig forskjell i lengdefordelingen av hummer fra Tysfjord og de andre lokalitetene.

Da fangsten av hummer bl. a. er regulert ved et minstemål på 22 cm kan vi vente at antallet av hummer omkring denne lengde vil være størst i fangstene hvis det fiskes forholdsvis sterkt og rekrutteringen er noenlunde jevn.

Av figuren fremgår det tydelig at hummer omkring minstemålet utgjør den største del av fangsten i Tysfjord, og det ser også ut til at bestanden er

godt utnyttet. Lengdefordelingene de to år er så like som det overhodet går an å vente det.

Lengdefordelingen for de andre lokalitetene viser helt andre forhold. Den største del av fangsten av hanner har en lengde på 26—28 cm mens den største del av hunnene ligger på over 30 cm.

Det ligger da nær å anta at vi har for oss en bestand som er lite utnyttet, og det forholder seg nok også slik. Men som tidligere nevnt var det på et forholdsvis lite område fangstene var av noen betydning.

Enn videre legger vi merke til den totale mangel på små individer. Mens en i Tysfjord fikk hummer ned til 16 cm både i 1964 og 1965 fikk en ikke hanner under 20 cm og hunner under 22 cm på de andre steder.

Tar vi så i betraktning at vi i Nordland befinner oss på grensen av hummerens nordlige utbredelsesområde kan en vente at vi her kan få meget store variasjoner i årsklassenes størrelse. Det ligger nær å anta at utviklingsmulighetene for yngelen i de første stadier er meget variable fra det ene år til det annet, til og med så store at gytingen enkelte år slår helt feil. Den totale mangel på små individer i Folla tyder på det.

Av tidligere prøvofiskere i Nordland (ANON 1961) har det vært hevdet at grunnen til dårlig utbytte var forekomsten av meget stor hummer som la seg utenpå teinene og hindret mindre hummer i å komme inn. Til dette kan anføres at under prøvofisket i 1964 og 1965 hendte det bare en gang at en stor hummer satt utenpå teinen. På de steder hvor fangsten var forholdsvis god hendte det ofte at der var flere, både store og små hummer i en teine, mens andre like i nærheten kunne være tomme.

Det er heller ikke grunn til å anta at hummeren i Tysfjord skulle oppføre seg vesentlig annerledes enn hummeren på de andre steder. Det er rimeligere å regne med at fangsten gir et noenlunde riktig bilde av bestandens sammensetning.

Forholdene i Tysfjord ser ut til å være særegne for Nordland fylke, og det er et spørsmål om en ikke kan regne med en lokal bestand her.

Av den lokale befolkning drives hummerfisket i Tysfjord for det meste med garn. Garnene blir «egnet» med fisk. Dette er en lite rasjonell metode med stor slitasje på garnene og et tålmodighetsarbeid å få fangsten løs uten å skade hummeren.

Allerede før århundreskifte var man klar over at der fantes hummer i Tysfjord og prøvofiske med

teiner ble satt i gang i 1895 på foranledning av daværende fiskeriinspektør DAHL (1897). Han kom til det resultat at det overalt i Tysfjord langs dens østlige side og i sidefjorder fantes en hummerbestand som ikke syntes å være rik, men god nok til å gi plass for et lønnsomt fiske som binæring for hjemmefolket. Praktisk talt kan en si det samme i dag.

Prøvofisket omkring århundreskiftet ble utført med teiner og interesserte fiskere ble undervist i å lage slike. Disse kunnskaper er så senere glemte. Ved de siste års prøvofiske var hjemmefiskerne interessert i teiner og tenkte å anskaffe seg slike.

KONKLUSJON

Som konklusjon på prøvofisket etter hummer i Nordland i 1964 og 1965 kan en si at en vanligvis finner hummer spredt langs hele kysten hvor der er hummerterreng men ikke i store mengder.

Det er sannsynlig at bestanden de fleste steder bare får tilskudd av yngel i år med særlig gunstige gyte- og klekningsforhold. En unntakelse her er Tysfjord hvor det er sannsynlig at der er en lokal bestand som gir en årlig rekruttering.

Det vil neppe være regningssvarende å utruste ekspedisjoner for hummerfiske i Nordland, men det kan enkelte år være lønnsomt som binæring for hjemmefiskerne.

LITTERATUR

- ANON. 1961. Sør-Helgelandsutvalget 1961. *Rapport*. pp 1-34 + 7 bilag. [Stensilert rapport fra utvalg oppnevnt 15. februar, 1960, av Utbygningfondet for Nord-Norge].
- DAHL, JENS O. 1897. Hummerfisket. *Arsberetn. Norg. Fisk. 1896*: 201-203.